

JANINA LABOCHA

**PROFESOR BOGUSŁAW DUNAJ.
MISTRZ, NAUCZYCIEL, KOLEGA**

Słowo *jubileusz* brzmi dostojnie i uroczyście, wywołuje skojarzenia z takimi uczuciami, jak: szacunek, wdzięczność, wspomnienia, nostalgia za czymś, co było kiedyś, ale i radość z dokonań, osiągnięć i sukcesów upływających lat. Jubileusz jest nie tylko okrągłą rocznicą, podsumowaniem dotychczasowej działalności oraz minionych lat życia, którą świętuje się w gronie bliskich osób – rodziny, przyjaciół, starszych i młodszych kolegów, a także uczniów, wychowanków i wielu znajomych. Jest to również impuls do dalszych lat aktywnego życia, kontynuowania dotychczasowych prac oraz realizacji nowych zamierzeń. Dla profesora uniwersytetu, wybitnego uczonego, nieustrudzonego badacza różnych aspektów języka w rozwoju historycznym i ujęciu współczesnym, jubileusz jest świętowaniem sukcesów naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych oraz przypomnieniem całości dorobku naukowego, który w kolejnych latach, jak tego zawsze oczekują uczniowie i koledzy, będzie pomnażany ku pożytkowi nauki. Takim właśnie Profesorem, Uczonym, Nauczycielem i Kolegą jest dla nas Profesor Bogusław Dunaj i, świętując Jego Jubileusz Pracy Naukowej i Dydaktycznej, oczekujemy dalszych Jego prac naukowych i pomysłów badawczych, promocji kolejnych doktorów oraz naukowego i dydaktycznego wsparcia w przyszłych latach.

Profesor Bogusław Dunaj urodził się 4 września 1940 r. w miejscowości Krywanohowo pod Nowogródkiem, gdzie przed drugą wojną światową osiedlili się Jego Rodzice, Maria z domu Makowska i Aleksander Dunaj, oboje pochodzący z okolic Lidy. Jesienią 1945 r. cała rodzina, zagrożona wywiezieniem na Syberię, wyjechała w ramach repatriacji do Polski i osiedliła się w Malborku, gdzie syn Bogusław ukończył szkołę podstawową (1947–1954), a następnie liceum (1954–1958). Jako ciekawostkę można tu podać to, że oprócz bardzo dobrych wyników w nauce młody Bogusław miał też osiągnięcia sportowe: w 1957 i 1958 r. zdobył mistrzostwo powiatu malborskiego w ping-pongu w kategorii juniorów.

W roku 1958 Bogusław rozpoczął studia polonistyczne na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie pod kierunkiem wybitnych językoznawców kształtowały się Jego zainteresowania naukowe. I tak gramatykę opisową studiował i zdawał u Zenona Klemensiewicza, gramatykę historyczną u Witolda Taszyckiego, a dialektologię u Mieczysława Karasia. Historii języka polskiego uczyła

Go na trzecim roku studiów Ewa Ostrowska, a zajęcia z językoznawstwa ogólnego i gramatyki porównawczej języków słowiańskich na czwartym roku prowadził Tadeusz Milewski. Seminarium magisterskie dla studentów, którzy wybrali specjalność językoznawczą, objął wówczas, za zgodą Witolda Taszyckiego, Mieczysław Karaś. Liczyło ono 12 osób, a jego uczestnikami byli między innymi Zofia Cygał-Krupa, Joanna Wędrychowska (Okoniowa), Aleksander Zajda. Warto tu dodać, że na pierwszym, drugim i trzecim roku student Bogusław Dunaj był wpisany do grupy piątej, do której należeli również Maria Korcala (Delaperière) oraz Franciszek Ziejką. Koleżanką z roku była też Jadwiga Kowalikowa.

Bogusław Dunaj był bardzo uzdolnionym i pracowitym studentem, o czym świadczy średnia ze studiów – równe pięć. Na trzecim roku studiów otrzymał stypendium naukowe jako jedyna osoba na całym Wydziale Filologicznym, prawdopodobnie, jak to dzisiaj wspomina, z inicjatywy profesora Zenona Klemensiewicza. W czasie studiów Bogusław Dunaj należał do Koła Naukowego Językoznawców, uczestniczył w wyjazdach na obozy dialektologiczne, z których najlepiej wspomina wyjazd do Świętej koło Złotowa (Krajna). Na podstawie badań przeprowadzonych wówczas opracował i wygłosił referat w Kole Naukowym Językoznawców. Na forum ogólnopolskim debiutował podczas I Ogólnopolskiego Zjazdu Kół Młodych Językoznawców w Poznaniu w kwietniu 1963 r. Tytuł tego referatu, za który dostał jedną z dwóch pierwszych równorzędnych nagród (razem z Wojciechem Ryszardem Rzepką z Poznania), brzmiał *Z problematyki fonetycznej rozkaznika*. Tematem pracy magisterskiej Bogusława Dunaja, której promotorem był Mieczysław Karaś, a recenzentem Witold Taszycki, było *Wzdłużenie zastępcze w języku polskim*, a więc zagadnienie historycznojęzykowe. Praca została oceniona jako bardzo dobra i opublikowana.

Po ukończeniu studiów Bogusław Dunaj, wraz z kolegą z seminarium Aleksandrem Zajdą, został przyjęty na roczny staż asystencki do Katedry Języka Polskiego kierowanej do roku 1968 przez Witolda Taszyckiego. W roku 1964 został asystentem, a następnie starszym asystentem. Po przyjęciu na staż asystencki przez kolejne pięć lat był zatrudniany przez W. Taszyckiego na pracach zleconych w Pracowni Słownika Staropolskich Nazw Osobowych w wymiarze 12 godzin tygodniowo. Jak obecnie wspomina, praca ta pozwoliła mu zapoznać się praktycznie z problematyką onomastyczną, a także z najstarszymi źródłami do dziejów polszczyzny. Doktorat na temat *Iteratiwa typu bierać, pisywać w języku polskim* napisał Bogusław Dunaj pod kierunkiem Mieczysława Karasia i obronił w styczniu 1970 r., w tym samym dniu co Teresa Gołębiowska. Po uzyskaniu stopnia doktora został zatrudniony na stanowisku adiunkta. W tym samym roku wybrano Go na przedstawiciela młodszych pracowników do Rady Wydziału Filologicznego. Dodać tu trzeba, że od tego czasu, czyli blisko 40 lat nieprzerwanie, jest członkiem Rady Wydziału Filologicznego (obecnie Wydziału Polonistyki). W grudniu 1974 r., a więc 35 lat temu, habilitował się na podstawie książki *Język polski najstarszej doby piśmiennej (XII–XIII w.)*, która została wydana w 1975 r. Na tej podstawie w 1976 r. uzyskał stanowisko docenta, następnie w wyniku dalszych osiągnięć naukowych otrzymał w roku 1983 tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1991 r. stanowisko profesora zwyczajnego. Warto odnotować, że wtedy, kiedy Profesor Bogusław Dunaj występował o tytuł profesora

zwyczajnego, już po głosowaniu na Radzie Wydziału, zmieniła się ustawa – zniesiono tytuł profesora zwyczajnego, a pozostawiono tylko stanowisko, na które odbyło się ponowne głosowanie.

Od początku swojej kariery naukowej aż do roku 1977 Profesor Bogusław Dunaj specjalizował się w gramatyce historycznej i historii języka polskiego. Zajmował się fonetyką, morfologią oraz zagadnieniami leksykalnymi. Z tego zakresu opublikował trzy książki oraz liczne rozprawy i artykuły. Weszły one do literatury historycznojęzykowej i są często cytowane. Oprócz książek na szczególną uwagę zasługuje przede wszystkim obszerna, pięćdziesięciostronicowa rozprawa *Kształtowanie się odmiany przymiotnikowo-zaimkowej w języku polskim*, opublikowana w 1974 r. Nagła śmierć profesora Mieczysława Karasia w sierpniu 1977 r. spowodowała między innymi zmiany w profilu badań naukowych. Pod koniec 1976 r. prof. M. Karaś powołał w ramach tzw. problemu węzłowego zespół badawczy do opracowania tematu *Język mówiony mieszkańców Krakowa i Nowej Huty*. Do momentu śmierci prof. M. Karasia trwały wstępne prace, między innymi nad opracowaniem kwestionariuszy. Profesor Bogusław Dunaj został kierownikiem zespołu jako jedyny w nim samodzielny pracownik naukowy. Podjęcie się kierowania pracami zespołu spowodowało konieczność radykalnego przeorientowania zakresu badań. Od tego momentu Profesor Dunaj publikował głównie prace na temat polszczyzny mówionej. Są to dwie książki: *Grupy spółgłoskowe współczesnej polszczyzny mówionej* (1985) oraz *Język mieszkańców Krakowa, cz. I: Zagadnienia teoretyczne, fonetyka, fleksja* (1989). Pierwsza z tych książek uzyskała nagrodę miasta Krakowa, druga zaś jest uważana za pierwszą w Polsce syntezę problematyki języka mówionego. W 1983 r. został opublikowany ważny artykuł Profesora Bogusława Dunaja *O wymowie spikerów i lektorów radiowych*, który miał znaczenie nie tylko naukowe, ale również społeczne, a ponadto wprowadzał tematykę związaną z językiem mediów, wtedy jeszcze nie tak popularną, jak obecnie.

Oprócz badań polszczyzny mówionej Profesor Bogusław Dunaj zajmował się takimi zagadnieniami, jak poprawność językowa – co odzwierciedlają na przykład artykuły: *Aspekty socjolingwistyczne normy fonetycznej* (1981, wraz z Haliną Kurek), *O zasadach kodyfikacji wymowy* (1995), *Zasady poprawnej wymowy polskiej* (2006), *Warianty fonetyczne a norma wymawianiowa* (2009); regionalizmy – np.: *Badania regionalizmów leksykalnych* (2002, wraz z Mirosławą Mycawką), *Polszczyzna ogólna – polszczyzna regionalna* (2006), *Regionalizmy leksykalne w badaniach polszczyzny miejskiej* (2006, wraz z M. Mycawką); odmiany współczesnej polszczyzny, np. artykuły: *Odmiana oficjalna i nieoficjalna języka mówionego* (1981), *Sytuacja komunikacyjna a różnicowanie polszczyzny mówionej* (1985), *Kategoria oficjalności* (1994); współczesna polszczyzna, np.: *Formy mianownika liczby mnogiej rzeczowników rodzaju męskiego we współczesnej polszczyźnie literackiej* (1992), *Elementy obce w najnowszej leksyce polskiej* (2000), *Nowe słownictwo w leksykografii* (2000), *O stanie współczesnej polszczyzny* (2000), *Tendencje rozwojowe najnowszej leksyki polskiej* (2001), *Między integracją a dyferencjacją – o rozwoju najnowszej polszczyzny* (2008). W latach 1999–2001 opublikował wraz z Mirosławą Mycawką około 30 artykułów popularnonaukowych w „Wizji Publicznej”, poświęconych problemom poprawnościowym. Powstały również artykuły z zakresu dialektologii,

np.: *Dialektologia a badania diachroniczne* (1984), *Przedmiot i kierunki badań dialektologicznych* (1996), onomastyki i historii języka. W ostatnich kilkunastu latach w badaniach Profesora Dunaja pojawił się nowy nurt – prace leksykograficzne. Zaowocowały one wydaniem *Słownika współczesnego języka polskiego* (1996), którego Profesor Dunaj jest redaktorem naukowym i współautorem, oraz jego skróconej wersji pod tytułem *Popularny słownik języka polskiego* (1999, wyd. 2, 2002). W tym miejscu należy wymienić również prace o charakterze dydaktycznym. W 1979 r. ukazał się skrypt *Zarys morfonologii współczesnej polszczyzny*, w roku 1994 artykuł *Fleksja rzeczowników w dydaktyce szkolnej*, a obecnie Profesor Dunaj pracuje nad *Gramatyką współczesnego języka polskiego*. Część pierwsza – *Fonetyka i fonologia* – jest już prawie gotowa. W sumie dorobek naukowy Profesora Bogusława Dunaja liczy ponad 200 publikacji.

Profesor Bogusław Dunaj jest nie tylko wybitnym uczonym, autorem wielu prac naukowych wysoko cenionych w kręgach językoznawczych, redaktorem naukowym i współautorem słowników języka polskiego, autorytetem w dziedzinie kultury języka, lecz również doskonałym dydaktykiem, nauczycielem akademickim – wprawdzie bardzo wymagającym, ale równocześnie lubianym i cenionym przez studentów i doktorantów. Jego najstarsi uczniowie, dziś już profesorowie tytułarni, doskonale pamiętają, jak stawiali pierwsze kroki naukowe pod okiem wtedy jeszcze docenta Dunaja, który uczył nas pisania prac naukowych, opracowywania materiału badawczego, a przede wszystkim solidnej, zdyscyplinowanej i rzetelnej postawy wobec kolejnych etapów wybranej drogi zawodowej – drogi badacza języka, a równocześnie nauczyciela akademickiego. Profesor Dunaj wypromował 370 magistrów, 139 licencjatów oraz 17 doktorów, z których sześciu ma już obecnie tytuł profesorski: Aleksy Awdiejew, Halina Kurek, Janina Labocha, Kazimierz Ożóg, Józef Kąś, Renata Przybylska.

Długo można by jeszcze pisać o zasługach naukowych i dydaktycznych Profesora Dunaja. Był przecież wykładowcą na Uniwersytecie w Lille w latach 1987–1989, prowadził zajęcia w Kolegium Języka Polskiego w Krośnie i nadal jest profesorem w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie. Od roku 1978 jest kierownikiem Katedry Historii Języka i Dialektologii, w latach 2006–2008 pełnił funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, a od 2004 r. jest prezesem Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Działa w Komitecie Językoznawstwa PAN, gdzie od 1999 r. jest przewodniczącym Komisji Kultury Języka, a od 2004 r. także członkiem Rady Języka Polskiego. Za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne był wielokrotnie odznaczany nagrodami resortowymi i rektorskimi. W roku 1984 otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, a w roku 2002 Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz Srebrną Odznakę Zasłużonego Działacza PTTK.

Na zakończenie pragnę w imieniu Uczniów i Kolegów złożyć Panu Profesorowi Bogusławowi Dunajowi gratulacje z okazji Jubileuszu Pracy Naukowej i Dydaktycznej, zapewnić Go o naszej wdzięczności i przyjaźni oraz życzyć Mu wielu dalszych lat twórczej aktywności, a także kolejnych pomysłów badawczych oraz sił i zdrowia do ich zrealizowania.